

Nr 1004

Av herrar Nyman och Wallmark, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, angående riktlinjer för det frivilliga skolväsendet.

I proposition nr 140 angående riktlinjer för det frivilliga skolväsendet framlägges principförslag dels om sammanförandet av skolorna på det gymnasiala stadiet till en skolform, dels om utformningen av den framtida yrkesutbildningen. Yrkeskolan föreslås därvid integreras med gymnasiet och fackskolan till en skolform.

Nämnda förslag innebär för yrkeskolan en helt ny målsättning. Ifrån att ha varit en yrkesskola med utbildning som varit grundläggande och inriktad direkt på näringslivets behov inom ett femtiotal olika yrkesområden blir den en gymnasieskola med ökad tonvikt på teoretiska ämnen och med ett fåtal yrkeslinjer med bred inriktning, organiserade enligt den s. k. blockprincipen. Den inledande utbildningen inom varje linje blir gemensam för ett flertal utbildningsvägar, vilka successivt förändras och leder fram till mer specifika mål. I de föreslagna timplanerna för yrkesutbildningen ingår dels allmänna ämnen med valmöjligheter för eleverna samt utrymme för tillvalsämnen.

Den yrkespraktiska utbildningen blir i jämförelse med det nuvarande systemet betydligt mindre omfattande och icke så specialiserad. Man kan därför betrakta denna utbildning i många yrkesgrenar mer som en förberedande utbildning än som grundutbildning.

Den egentliga praktiska utbildningen, färdigutbildningen, har YB tänkt att näringslivet skall ta största ansvaret för. Hur denna färdigutbildning skall ske och ekonomiseras har icke ännu utretts men förutsättes i proposition nr 140 ske av YB i ett kommande betänkande angående samverkan mellan näringsliv och skola, framför allt då det gäller grunderna för statsbidrag till inbyggda skolor, företagsskolor och lärlingsutbildning.

Flera tungt vägande instanser inom näringslivet har med stor tveksamhet och endast under vissa förutsättningar, nämligen att färdigutbildningen ordnas tillfredsställande för företagen ur ekonomiska och utbildningsmässiga synpunkter, godtagit YB:s förslag, som ligger till grund för departementschefens riktlinjer för yrkesutbildningen.

Betänkligheter har i remissyttrandena framförts från ett stort antal remissinstanser inom näringslivet över att speciellt det fria tillvalet i hög grad

kommer att urholka yrkeskunnandet. "Om tillvalssystemet kommer till stånd", framhåller t. ex. kompetensutredningen, "måste man skapa strikta regler för systemets handhavande och säkerhet för att de tillval som görs är sakligt väl motiverade från den enskilde elevens synpunkt likaväl som från arbetsmarknadens." Mekanförbundet avslår helt förslaget om tillvalsämnen.

Anspråken på näringslivet som ansvarigt för färdigutbildningen är stora, då det gäller såväl kostnaderna för en sådan utbildning i ett ansträngt ekonomiskt läge som möjligheter att skapa tillgång på goda instruktörer och lärare med pedagogisk skolning. Många företag kan av dessa svårigheter komma att försumma färdigutbildningen, därest de icke stimuleras tillräckligt därtill. Det kan starkt ifrågasättas, om icke samhället borde helt svara för kostnaderna vid färdigutbildning i likhet med vad som sker vid annan ungdomsutbildning.

Det är icke bara yrkesskolans lärare som behöver tillgång till ökad fortbildning utan även näringslivets instruktörer och lärare, icke minst i yrkesteknik, som i viss utsträckning kräver en annan metodik än den som nu användes. Då det i färdigutbildningen kommer att i hög grad gälla vuxna elever, blir kravet på individualiserad undervisning större, vilket kräver fortbildning av yrkeslärare och instruktörer.

I samband med översynen av mål och innehåll i den lärarutbildning, som nu ges vid de yrkespedagogiska instituten, borde även undersökas möjligheterna att ge näringslivets instruktörer och yrkeslärare ökade möjligheter att vid dem få utbildning i för dem avpassade kurser.

Ökat ansvar kommer också i näringslivet att ställas på branschorganisationerna och deras utbildningskonsulter, då det gäller färdigutbildningen inom företagen. Erfarenheterna har visat att näringslivets utbildningsorgan är i stort behov av att få hjälp med riktlinjer, utbildningsplaner och råd i utbildningsfrågor av branschernas utbildningskonsulter. Antalet branschkonsulter är emellertid alltför otillräckligt. De erfarenheter som gjorts beträffande deras verksamhet är mycket goda. En förebild är Holland, som har ett system med ett stort antal branschkonsulter. En intressant lösning finns också i England.

YB har i SOU 1967:48 tagit upp vissa pedagogiska och yrkesmetodiska frågor och understryker behovet av pedagogisk forskning och utvecklingsarbete på yrkesutbildningens område, bl. a. med hänsyn till att forskningen hittills i stor utsträckning berört den allmänna och teoretiskt betonade skolverksamheten. Departementschefen framhåller därför i propositionen nr 140 att det är angeläget att forskningen i större utsträckning än hittills nu tar upp yrkesutbildningens pedagogiska problem, som det ankommer på SÖ att göra. Främst gäller det utbildningsmetodiska frågor som berör ämnen

som yrkesteknik och instruktionsmetodik, frågor som integrering av fackteori och arbetsteknik m. fl.

Förutsättningen för att lika goda eller bättre slutresultat skall kunna uppnås på betydligt kortare tid än inom den gamla yrkesskolan är en pedagogik med användande av nya metoder och hjälpmedel. Färdigutbildningen inom företagen har även sina pedagogiska problem, som behöver utvecklas. Det kan gälla frågor som individualiserad undervisning, stationsutbildning m. fl. Vissa av dessa frågor kan färdigutbildningen ha gemensamma med omskolningsverksamheten.

Årskostnaderna för yrkesutbildningen och omskolningsverksamheten belöper sig detta budgetår för statens del till sammanlagt ca 450 miljoner kronor, vartill skall läggas kommunernas, landstingens och näringslivets insatser, som torde uppgå till miljardbelopp. Det är alltså stora ekonomiska värden som kräver rationellt utnyttjande, vilket i all utbildningsverksamhet förutsätter stark satsning på pedagogiskt utvecklingsarbete. Genom utnyttjande av rätta arbetsmetoder och hjälpmedel kan utbildningen rationaliseras och stora besparingar göras.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala

att yrkesskolans integrering i "mellanskolan" endast kan godtagas under förutsättning att frågan om kostnader för färdigutbildningen inom näringslivet blir lösta på ett för företagen tillfredsställande sätt,

att näringslivets instruktörer och yrkeslärare genom de pedagogiska instituten beredes tillfälle till grund- och färdigutbildning i för dem anpassade kurser med anledning av näringslivets ansvar för färdigutbildningen,

att förutsättningarna för samhällets ekonomiska bidrag till branschorganisationernas yrkeskonsulter utredes,

att förutsättningarna för ökad pedagogisk forskning och utvecklingsarbete inom yrkesutbildning, färdigutbildning och omskolningsverksamhet snarast utredes.

Stockholm den 31 oktober 1968

Sven Nyman (fp)

Gunnar Wallmark (h)
